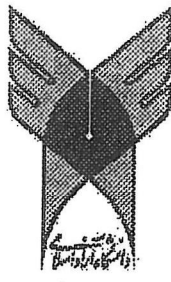

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجلس شورای اسلامی ایران

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محشر خداست و شماره نامگر بر اعمال انسان در مشور پاس داشت مقام بلند و آتش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه اسلامی فرنگ و تمدن بشری، نادانشجویان و احسان بهیات علمی و اندامی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی در نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جهانی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل بی طرفی: تمهید به روح دانش و امانت به نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکارگران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات در رعایت جانب تقدیر و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل ناکلیت مادی و مسمومی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکارگران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت منافع ملی و در نظر داشتن پیشبرد توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: زبان و ادبیات فارسی

عنوان :

**تبیین مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی در
دفتر اول و دوم مثنوی**

استاد راهنما:

دکتر مریم صادقی گیوی

استاد مشاور :

دکتر شهناز هاشمی

پژوهشگر:

علی علی میرزایی

تابستان 1392

تقدیم به

پدر و مادرم

و همچنین همسر عزیزم که بدون عشق و ایثار ایشان این مهم میسر نمی شد.

مشکرو قدردانی

قبل از هر چیز خدا را شاکرم که با سختیهای فراوانی که پیش رو داشتم توانستم این پایان نامه را به نگارش در آورم.

در تدوین این پایان نامه لازم می دانم که از سرکار خانم دکتر مریم صادقی کیومی استاد کرامت‌درم که به عنوان استاد راهنما و سرکار خانم دکتر شهناز هاشمی به عنوان استاد مشاورم زحمات فراوانی کشیدند و در هر زمانی که نیاز به راهنمایی ایشان داشتم دریغ نکردند. تشکر کنم و تشکر از دکتر مجتبی بشردوست که سالها در محضر کلاسهای شومی ایشان تلمذ نمودم.

تعهذنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانف علی علی میرزایی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۹۰۶۶۲۹۳۷ در رشته زبان و ادبیات فارسی که در تاریخ ۱۳۹۲/۴/۲۶ از پایان نامه خود تحت عنوان: تبیین مولفه های مردم گرایی و مردم گرایی در مثنوی با کسب نمره ۱۷/۵ و با درجه عالی دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می شوم :

- ۱- این پایان نامه، حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانف بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست، ذکر و درج کرده ام .
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است .
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانف مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : علی علی میرزایی

تاریخ و امضاء ۱۳۹۲، ۴، ۲۶

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۲/۴/۲۶

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای علی میرزایی از پایان نامه
خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۵ به حروف مفیده و ستم و با
درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما علی میرزایی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول: کلیات تحقیق

- 1-1 بیان مسئله 3
- 2-1 اهداف تحقیق 3
- 3-1 اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن 4
- 4-1 سوالات تحقیق 4
- 5-1 مدل تحقیق 6
- 6-1 کلید واژه ها و تعاریف عملیاتی متغیرها 7
- 7-1 روش تحقیق 8
- 8-1 جامعه آماری 8
- 9-1 چارچوب نظری پژوهش 8
- 10-1 محدودیتهای تحقیق 9

فصل دوم: مطالعات نظری

- بخش اول: مطالعات نظری 12
- مقدمه 12
- 1-2 گفتار اول 12
- ریشه ها و علل ارتباط گریزی 32
- ارتباط گریزی و فرهنگ 32
- تعارض 33
- 2-2 گفتار دوم: مدل پژوهش 35

38	بخش دوم: پیشینه پژوهش در ادبیات فارسی
38	3-2 پیشینه تحقیق
38	1-سرنی
40	2- در سایه ی آفتاب (تقی پور نامداریان)
45	3-زمینه اجتماعی شعر فارسی شفیعی کدکنی
49	4- مولانا جلال الدین: عبدالباقی گولپینارلی
50	نتیجه گیری کلی
51	3-2 بخش سوم: مقالات، کتابها، پایان نامه ها

فصل سوم: روش شناسی تحقیق (متدولوژی)

57	مقدمه
57	1-3 روش تحقیق
57	2-3 جامعه آماری
57	3-3 حجم نمونه و روش اندازه گیری
58	4-3 ابزار جمع آوری داده ها
58	5-3 روش تجزیه و تحلیل داده ها
58	6-3 متغیرها و واژه های کلیدی

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق

61	مقدمه
62	گفتار اول: 1-4 موقعیت و جایگاه منبع
77	نتیجه گفتار اول
78	پی نوشت

81.....	2-4 گفتار دوم:نگرش منبع نسبت گیرنده
86.....	نتیجه
87.....	پی نوشت
88.....	3-4 گفتار سوم: کانال ارتباطی
96.....	نتیجه
98.....	پی نوشت
99.....	4-4 گفتار چهارم: پیام
109.....	نتیجه
110.....	پی نوشت

فصل پنجم: نتیجه گیری

114.....	1-5 نتیجه گیری
118.....	2-5 پیشنهادهای پژوهشی

فهرست منابع و مآخذ

120.....	منابع فارسی
122.....	منابع روش تحقیق
122.....	مقالات

فهرست جداول

صفحه	عنوان
117.....	جدول 1-5 کمی
118.....	جدول 2-5 نگرش منبع نسبت به گیرنده

فهرست نمودارها

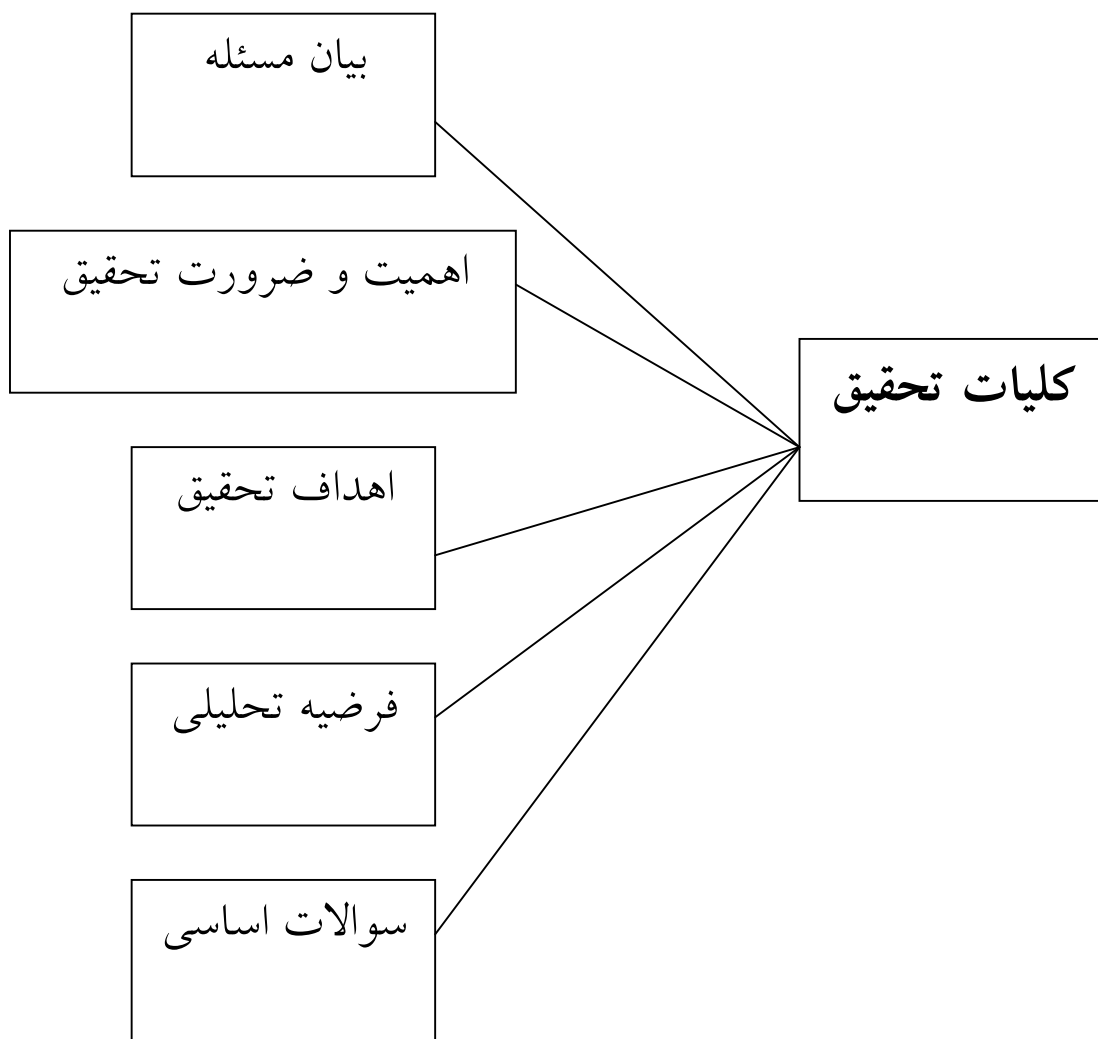
صفحه	عنوان
22.....	مدل 1-2 محسنیان راد در کتاب ریشه های فرهنگی ارتباط معروف به مدل روزنگرن
26.....	مدل 2-2 دادگران
30.....	مدل 3-2 دیدگاه فرهنگی
34.....	مدل 4-2 فرهنگی
37.....	مدل 5-2
117.....	نمودار 1-5 جایگاه منبع

چکیده :

مثنوی یکی از امّات کتب نظم فارسی می باشد که از گذشته تا حال مورد توجه طیف مخاطبان گوناگون بوده است و پژوهشگران بسیاری پیرامون مسائل مختلفی که در مثنوی وجود دارد از داستان گویی تا مسائل دیگر به آن پرداخته اند. اما تا به حال هیچ کتاب یا پایان نامه ای پیرامون مفهوم مردم گرایی و مردم گریزی نوشته نشده است. از این جهت این پژوهش برای نخستین بار و از دیدگاه علم ارتباطات به تبیین مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی با توجه به مدل دیوید برلو پرداخته است. سوال اصلی این پژوهش این است که مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی در مثنوی کدامند؟ و با توجه به این موضوع جامعه آماری این پژوهش دفتر اول و دوم مثنوی می باشد، که از میان شش دفتر مثنوی به عنوان حجم نمونه انتخاب شده است و روش پژوهش این تحقیق براساس روش تحلیل محتوا می باشد، که براساس آن به تجزیه و تحلیل شواهد، در دو دفتر مثنوی پرداخته است و با توجه به میزان فراوانی مقوله ها و مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی به ارائه میزان فراوانی این مولفه ها پرداخته است. که در نتیجه گیری این پژوهش پس از بررسی و تجزیه و تحلیل این مولفه ها هیچ مولفه ای دال بر مردم گرا بودن مثنوی به دست نیامد و بیشترین آمار فراوانی دال بر مردم گریز بودن مثنوی در دو دفتر اول و دوم می باشد.

فصل اول

کلیات تحقیق

1-1 بیان مسئله:

ادبیات فارسی منظوم و مثنوی فارسی بار اصلی فرهنگ و سیاست جامعه را بر دوش می کشیده است. بازخوانی و شناخت دوباره این متون تاثیر فراوانی در شناخت بن مایه های فکری جامعه ایرانی دارد. شعر مهم ترین و عالی ترین رسانه فرهنگی ما است. بویژه مثنوی که یکی از متون مهم ادبیات فارسی است که جزء امهات متون ادبیات فارسی محسوب می شود. صاحب نظرانی چون زرین کوب، پورنامداریان، فروزانفر، آن ماری شیمل، توکلی بسیاری برای نشان دادن ظرفیتها و زمینه های ادبیات فارسی، مثنوی را مورد بررسی و پژوهش قرار داده اند. به نظر می رسد مثنوی برای جلب مخاطب خود، داستانها و حکایت های متنوعی را در بیان مطالب و موضوعات عرفانی و کلامی دفترهای شش گانه خود آورده است، اما اینکه مخاطبان مثنوی مردم هستند یا قشر خاص؟ این پژوهش در نظر دارد تا از دیدگاه علم ارتباطات به بررسی مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی بپردازد. لذا از میان مدلها ی ارتباطی صاحب نظران، مدل تحلیلی "دیوید برلو" برای تحلیل دفتر اول و دوم مثنوی، انتخاب شده است. این پژوهش با شیوه تحلیل محتوا مورد تحلیل قرار گرفته است.

1-2- اهداف تحقیق:

هدف کلی:

این پژوهش در نظر دارد از منظر دانش ارتباطات و با نگاهی نو به بررسی مولفه های ارتباطی بپردازد که منجر به مردم گرایی و مردم گریزی می شود.

هدف جزئی:

1-تعریف مفهوم ارتباط از نظر صاحب‌نظران و تبیین مؤلفه های ارتباطی موثر.

2-تبیین مولفه های مردم گرایی در دفتر اول و دوم مثنوی.

3-تبیین مولفه های مردم گریزی در دفتر اول و دوم مثنوی.

1-3-اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:

ارتباطات در جهان معاصر به مهم ترین و اصلی ترین بحث در زمینه با انسان و ارتباطات با یکدیگر تبدیل شده است. و چون مثنوی نیز حاصل ارتباط مولوی با مریدان و عوام مردمان بوده است. این موضوع که انگیزه اصلی مولوی در سرایش مثنوی کدام طیف و طبقه بوده اند؟ مورد شک و تردید بوده است. لذا این پژوهش با تکیه بر مطالعات صاحب‌نظران علم ارتباطات به تبیین مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی مثنوی پرداخته است. اگرچه محققان و صاحب‌نظران ادبیات فارسی پیرامون مردم گرا بودن مولوی به ایراد نظرات خود پرداخته اند. این پژوهش با ابزار ارتباطی و برای اولین بار به بررسی و تبیین مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی در دفتر اول و دوم مثنوی پرداخته است.

1-4-سوالات تحقیق:

سوال اصلی:

1- مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی در مثنوی کدامند؟

سوال فرعی:

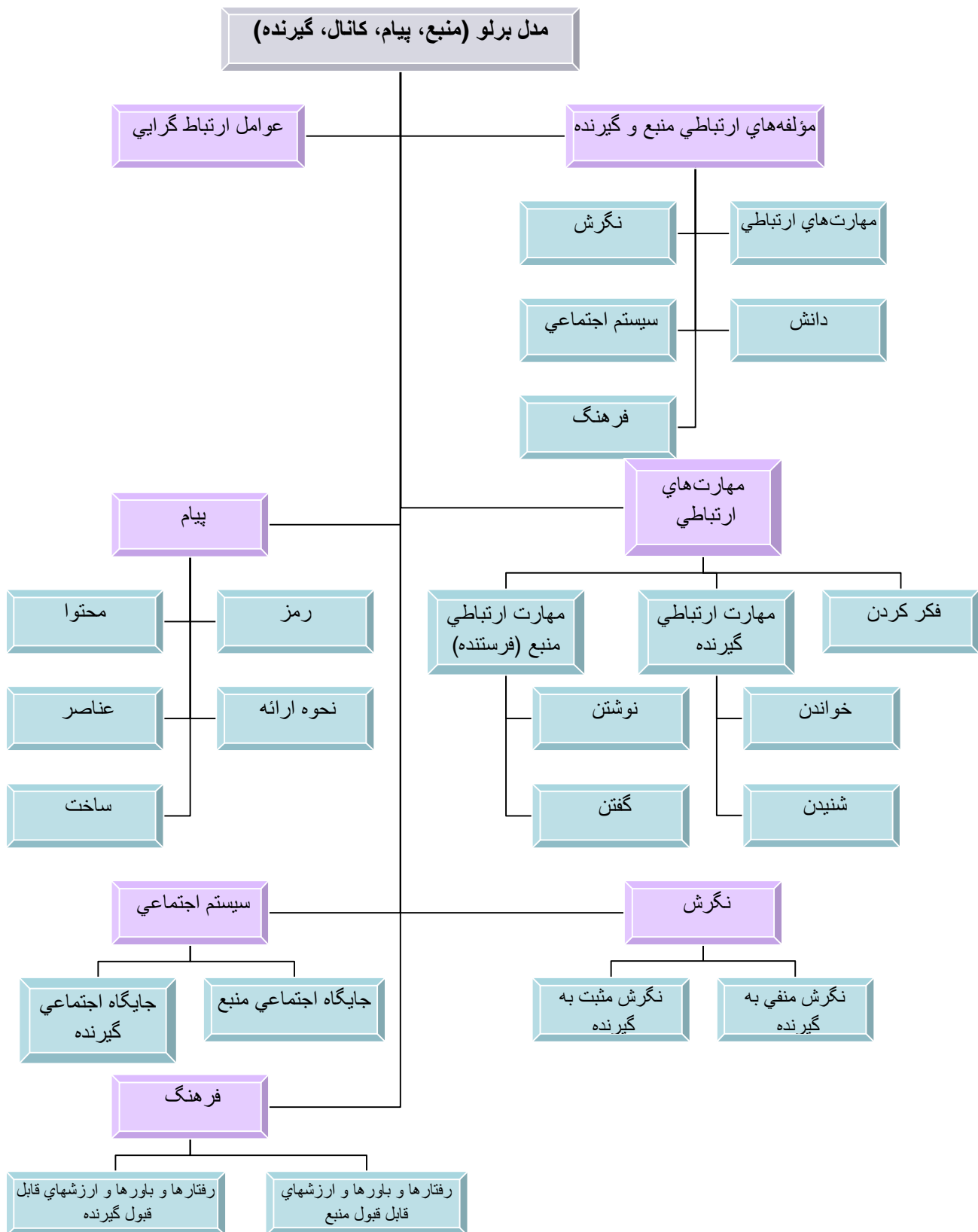
2- آیا مثنوی متنی مردم گریز است؟

3- آیا اساساً در مثنوی مولفه های مردم گرایی وجود دارد؟

فرضیه های تحقیق:

- 1- بر اساس مدل «دیوید برلو» مولفه های مردم گرایی و مردم گریزی عبارتند از: جایگاه منبع، نگرش مثبت و منفی نسبت به گیرنده، کانال ارتباطی و پیام.
- 2- بر اساس مدل «دیوید برلو» مثنوی، متنی مردم گریز است چرا که در هر دو دفتر، همه مولفه های مردم گریزی را دارا است.
- 3- بر اساس مولفه های مدل «دیوید برلو» هیچ مولفه ای دال بر مردم گرا بودن در دو دفتر مثنوی بدست نیامده است.

1-5-مدل تحقیق:

1-6- کلیدواژه ها و تعاریف عملیاتی متغیرها:

منبع: یک منبع ارتباط بعد از تعیین روشی که می خواهد با آن روی گیرنده تاثیر بگذارد، پیامی را به قصد تولید هدف مورد دلخواهش رمز گذاری می کند.

گیرنده: رمز خوان یا گیرنده جز اصلی دیگر از مدل برلو است. گیرنده تحت تاثیر نگرش خود به رمز خوانی یک پیام می پردازد و با نگرش خود نسبت به خویشتن، به منبع و به محتوای پیام رمز خوانی می کند.

مهارت های ارتباطی: مهارت های ارتباطی عبارتند از پنج نوع مهارت ارتباط کلامی که دو نوع از آنها نوشتن و گفتن است که به منبع و فرستنده پیام مربوط می شود. و دو نوع دیگر شامل خواندن و شنیدن است که متعلق به گیرنده یا رمزخوان میباشد. مهارت پنجم تفکر یا تعقل میباشد.

نگرش برلو: نگرش را سه نوع می داند، نگرش نسبت به خود، نگرش نسبت به مطلب خود و نگرش نسبت به گیرنده. او نوع سوم را به دو نوع نگرش مثبت و نگرش منفی تقسیم می کند که این نوع سوم در میزان ارتباط نسبت به گیرنده از اهمیت بالایی برخوردار است.

سیستم اجتماعی و فرهنگی: هیچ منبعی به عنوان یک فرد آزاد و بدون تاثیر از شرایطی که در یک سیستم اجتماعی و فرهنگی دارد، نمی تواند ارتباط برقرار کند. تمام گروههایی که منبع وابسته به آن است، تمام ارزشها بی که او آموخته است، ادراک منبع از جایگاهش در دنیا و موقعیت طبقاتی او در اجتماعی که به آن وابسته است. همه در رفتارهای ارتباطی منبع موثرند.

کانال ارتباطی: چهارمین جز مدل برلو، کانال است. کانال حواس فیزیولوژیکی است که منبع و گیرنده جهت برقراری ارتباط از آن استفاده می کنند. به این ترتیب حواس پنجگانه آدمی در جریان یک ارتباط هم نقش رمزخوان را دارد و هم نقش کانال را.